

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ו נ ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים וחמש

פרק י"ב י' - י"ב

בחעלותך (תשכ"ו)

א. י' והענן סר מעל האהל

ראב"ע ד"ה מעל האהל: מעל פתח האהל.

אא מה ראה ראב"ע להוסיף מלה זו ואיך היינו יכולים לפרש את הפסוק
שלא כפרושו?

ב. אל נא תשת עלינו חסאת אשר נואלנו ואשר חטאנו

ר' מאיר שמחה מדוינסק משך חכמה:

יתכן שרמז לו, שגם משה נכשל בזה, שאמר (שמות ד' א') "והן לא זאמינו
לי", ועבור זה בצטרעה ידו, כמו שדרשו חז"ל...

מה הדיוק הלשוני בכתוב שמדייק כאן?
וע' בראשית רש"י מ"ב י"א!

ג. י"א בי אדוני אל נא תשת עלינו חסאת אשר נואלנו ואשר חטאנו.

אלשיך... או יאמר: הנה בבואי לבקש על אחותי ואני גם כן חסאתי, ואיך אבקש

על חבוש להחירו, סרס אתיר עצמי תחילה. לזה אמר:

הנה בי, בקרבי, בחשיבות היותר, אדוני היית; כי אני יודע מחשבת לבי
באופן שלא היה החטא רק מן השפה ולחוץ, בין ב"אשר נואלנו" - בהשוואה,
בין ב"אשר חטאנו" בתוכחת.

ואם תאמר שאולי לב סרים לא היה כן, הנה עם כל זה יש לך למחול מפני
כבודך, "שאל נא תחי כמת", שהמצורע חשוב כמה, וזה על כבודך, כי הלא במה
שיצא המת הנזכר - הוא גוף מרים - מרחם אמו של אדוני, נמצא כאלו אתה
והמת לאחר תחשובו, ובהאכל הצרעת (= המצורעת) הוא כהאכל חצי בשרו של
אדוני.

1. במה-סוטה אלשיך מפרשו של מקרא בפרושו לחלקו הראשון של
פסוקנו? (מבחינת פרוש המלים ומבחינת מבנה המשפט).

א 2. מה חניעו לפרש מלים אלה בפירושו זה?

3. הסבר את המלים המסומנות בקו.

ד. אל נא תחי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו.

תנחומא בשלח ט"ז... וכן הוא אומר (זכריה ב' י"ב) "כי הנוגע בכס נוגע בבבת
עיננו" - "עיני" היה לו לומר, אלא שכנהו הכתוב, כלומר: כניכול כלפי מעלה,
וכנהו הכתוב, שהוא תיקון סופרים אנשי כנסת הגדולה... כיוצא בו (שמואל
א' ג' י"ג) "אשר ידע כי מקללים להם בניו" (פירוש עץ יוסף: מקללים לי היה
לו לומר) ולא כחה בס"א אלא שכנהו הכתוב (= וכתב "להם"). כיוצא בו (איוב
ז') "למה שמתני למפגע לך ואחיה עליך למשא", אלא שכנהו הכתוב (= וכתוב:
ואחיה עלי למשא), כיוצא בו (חבקוק א') "הלא אתה מקדם ח' אלוקי קדושי
לא ימות" אלא שכנהו הכתוב (= וכתוב "לא נמות"). כיוצא בו (ירמיהו ב')
"חחמיד גוי אלוהים והמה לא אלוקים ועמי המיר כבודי בלא יועיל" אלא
שכנהו הכתוב (וכתוב: כבודי)... כיוצא בו (איוב ל"ב) "ושלשת רעיו חרה אפו
על אשר לא מצאו מענה וירשיעו את איוב" אלא שכנהו הכתוב...
כיוצא בו: "אל נא תחי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו", אלא
שכנהו הכתוב.

ספרי דומא: "אשר בצאתו מרחם אמו" - כלנו יצאנו מרחם אחד. "ויאכל חצי בשרו"
מגיד שהיא חצינו היתה, שהיא היתה מלמדת את הנשים ואנחנו מלמדין את
האנשים. מכאן היה ר' אלעזר בר' שמעון אומר: "צריך אדם להיות מושל בשל
עצמו משל אחרים" *, מרחם אמנו יצאה אלא שכנה הכתוב.

(* ליברמן מפרש בספרו "יונית ויונות בארץ ישראל"
ע' 173: אם בא אדם לספר דבר בגנות עצמו ראוי
לו לבקוט לשון נסתר).

רש"י ד"ה אל נא תחי: אחותנו זו ד"ה כמת: שהמצורע חשוב כמת...

" אשר בצאתו מרחם אמו: "אמנו היה לו לומר, אלא שכינה הכתוב. וכן
"בשרנו" היה לו לומר, אלא שכינה הכתוב, מאחר שיצאה מרחם אמנו הוא

לנו כאלו נאכל חצי בשרנו, כענין שנאמר (בר' ל"ז) "כי אחינו בשרנו הוא"; ולפי משמרו אף הוא נראה כן: אין ראוי לאח להניח את אחותו להיות כמת: "אשר בצאתו" - מאחר שיצא זה מרחם אמו של זה שיש כח בידו לעזור ואינו עוזרו, הרי נאכל חצי בשרו, שאחיו בשרו הוא.

- א. הסבר מה בין המושג "תקון סופרים" כפי שהוא מודגם במדרש הנחומא ובין המושג "כנה הכתוב" כפי שהוא מוסבר בספרי זוטא?
- ב. מהו תיקון הסופרים באיוב ל"ב?
- ג. במה שונה מקומנו מכל הפסוקים המובאים בתנחומא שיש בהם "תקון סופרים"?
- ד. מה ההבדל בין שני הפרושים הניתנים בדברי רש"י?
- ה. לשם מה מפרש רש"י בד"ה תחי "אחיתב"ד" ואיזו אי-הבנה רצה למנוע על ידי מלים אלה?
- ו. השוה למקומנו את בראשית ג' י"ח וקוץ ודודר תצמיח "ל' ל"ג" ועתה בי צדקתך. ויקרא י"ט ג' "לא תלין". מהו הקשר המשותף לפסוקנו ולשלושה פסוקים אלה שבישובו עוסק רש"י?

ה. י"ב אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו.

ראב"ע ד"ה אל נא תהי כמת: אל עתה תהיה אחותנו כנפל המת כאשר יצא מבטן אמו נאכל חצי בשרו, וכן בשר המצורע; ואין צורך לתיקון סופרים.

האם מסכים ראב"ע בפרשו (בכלל או בחלקו) עם אחד הפרשנים שהובאו בשאלה הקודמת?

העורך: מ. פרלמן

שאלות בטעמי המקרא

א. י"א ו' ועתה נפשנו יבשה אין כל בלתי אל המן עינינו.

בצלע השניה בא "בלתי" בפרד, כי סדר הטעמים: טפחא מרכא סוף פסוק. והשוה בר' מ"ג ג' (וגם פסוק ה') בלתי אחיכם אתכם. שמ' כ"ב י"ט בלתי לה' לבדו.

אונקלוס מתרגם "בלתי" בשלשת הפסוקים "אלהן" (וע' רש"י מ"ג ג').
 בובר בתרגומו בוחר בכל מקום במלה אחרת: בר' מ"ג ג' *denn* שמ' כ"ב *nur* במד' י"א *einzig*

1. באיזה מן הפסוקים באו הטעמים כבפסוקנו ובאיזה מן הפסוקים הוטעם בדרך אחרת?
2. מה הסיבה להטעמה השונה?

ב. י"א י"א ויאמר משה אל-ה' למח הרעת לעבדך ולמה לא-מציתי חן בעיניך לשוט את-משא כל-העם הזה עלי.

שד"ל "למה לא מציתי חן בעיניך" הוא כמו מאמר מוסגר ו"לשום את-משא" הוא דבק עם "למה הרעת".

1. מה הניע את שד"ל לפרש כך?
2. במה מתאים פירוש זה לפיסוק הטעמים?
3. המלה "למה" באה בפסוקנו שתי פעמים. בפעם הראשונה הוטעמה מלרע והמ"ם רפה ואילו בפעם השנייה מלעיל והמ"ם דגושה.

מה טעם לשינוי הזה?

תשובות (פרט לשאלות בטעמי המקרא) יש לשלוח לבחמה ליבוביץ ירושלים קרית-משה תשובות לשאלות בטעמי המקרא יש לשלוח למיכאל פרלמן, קבוצת יבנה, ד.נ. אבטח.